

Univerzita Karlova v Praze	
Fakulta	Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova
Katedra	Katedra výtvarné výchovy
Obor	Teorie výtvarné výchovy
Disertant	M. A. Lenka Jarchovská
Disertační práce	<i>Keramická tvorba jako prostředek seberealizace žáka se speciálními potřebami</i>
Oponent	PaedDr. Helena Hazuková, CSc.
Pracoviště	UK v Praze - Pedagogická fakulta, kat. výtvarné výchovy

Vyjádření oponenta k disertační práci

● k aktuálnosti zvoleného tématu

V období přehodnocování účinnosti stávajících koncepcí všech oborů vzdělávání a hledání inspirací k jejich možným inovacím, odpovídajícím zvyšujícím se nárokům na očekávané výstupy studijních programů, pokládám výběr tématu, stanovení cílů disertační práce i konkrétního předmětu badatelského zájmu za velmi aktuální.

Zkoumány byly projevy verbální komunikace v interakcích probíhajících mezi žáky navzájem; průběh interakcí, jejich vztah ke speciálním potřebám žáků a ke vzniku i ovlivnění jejich rolí ve skupině. Analýzy sledovaných typů interakcí, jejich průběhu i prostředků realizace přinesly důležité pedagogicko- diagnostické informace, které umožnily badatelce - výtvarné pedagožce činit v situacích výuky kvalifikovaná rozhodnutí, směřující k podpoře sebevědomí žáků a k pozitivní změně sebnáhledu žáků s kombinovanými handicapami.

V oblasti výtvarné výchovy a její teorie je výběr tohoto tématu pro pedagogický výzkum ojedinělý, a o to více potřebný pro objektivizovaný náhled na princip inkluze, její přednosti i možná rizika ve středoškolském vzdělávání žáků se specifickými potřebami.

● zda disertace splnila stanovený cíl

Cílem, který si badatelka předkládané disertační práce stanovila, bylo:

- (1) „uchopit současný humanisticky orientovaný náhled na žáky se specifickými potřebami a více jej orientovat na individualitu žáků, jejich potřeby a možnosti jejich osobnostního rozvoje ve výtvarné dimenzi jejich vzdělávání (se zřetelem ke keramické tvorbě);“
(2)“ na základě získaných výzkumných dat přispět k prohloubení aktuálních poznatků o dynamice konkrétní, zkoumané, malé skupiny žáků se speciálními potřebami“.

Nálezy široce založeného longitudiálního výzkumu a výsledky jejich analýz potvrzují, že **stanovených cílů bylo dosaženo.**

Výzkumný problém disertační práce byl formulován základní výzkumnou otázkou:

Jaké faktory ve výuce keramiky umožňují žákovi se speciálními potřebami ztotožnit se s rolí úspěšného žáka? Tuto hlavní výzkumnou autorka dále strukturovala otázky dílčí:

1. Jaké typy interakcí mezi žáky se speciálními potřebami probíhají?

2. Ovlivňují tyto interakce úspěšnost žáka?
3. Má konkrétní handicap žáka také vliv na typ a průběh interakcí ve skupině?
4. Projevuje se pozitivní změna sebehodnocení žáka v jeho strategiích jednání a interakcích se spolužáky?

Výstupy výzkumu umožnily badatelce nalézt odpovědi na všechny výzkumné otázky a spojit je do ojedinělé vícečetné případové studie.

● ke zvoleným metodám disertace

K realizaci výzkumného záměru přistoupila autorka i po velmi důkladné předchozí teoretické přípravě (viz též seznam prostudované literatury).

V teoretické části se opírala o východiska *Filosofie výchovy Jana Patočky* (1997) a teoretické koncepce *symbolického interakcionismu Herberta George Meada* (1934); o teze které navazují na intelektuální tradici zkoumání lidské komunikace vyjádřené v hegelovské filozofii: „Schopnosti žáků se speciálními potřebami **nejsou** měřitelné výkonem“; „Názor, že školní výsledky žáka se speciálními potřebami jsou odrazem jeho schopností, není z hlediska dnešního moderního vzdělávání akceptovatelný.“

S uvedenými teoretickými rámci souzněla její pedagogická a badatelská erudice. Ve zvolených prostředcích dosažení stanovených cílů se uplatily nejen zkušenosti autorky z její vlastní mnohaleté praxe výuky keramiky pro adolescenty se speciálními potřebami, ale i její lidské osobní „nastavení“, respekt k osobnosti žáka, stejně jako její pedagogický optimismus a badatelská vytrvalost.

Výzkum byl vzhledem ke zkoumanému problému zvolen jako **kvalitativní** v pojetí zakotvené teorie (*grounded theory*) podle Strausse a Corbinové (1999). Realizován byl jako dlouhodobé zúčastněné pozorování v rámci akčního výzkumu. Pro důkladnou fixaci výzkumných dat a jejich následnou analýzu byly použity transkripty videonahrávek z výuky keramiky. Autorka tak získala velmi cenný výzkumný materiál, který poskytl pro předmět zkoumání množství důležitých dat, z nichž mnohé by jinými prostředky vyučující, který je současně i badatelem, nemohl postihnout a zaznamenat. Transkripty i zpracování tak velkého počtu získaných dat kladly velké nároky na obeznamenost badatelsky s výzkumnými metodami, umožňujícími jejich analýzu a interpretaci. (Autorka uvádí 3337 kódů verbální komunikace, které vznikly z již kódovaných úryvků textu; jak velké množství původních dat zpracovala se lze pouze domnívat). Použila proto pro analytické postupy **Software ATLAS.ti** a uplatnila postupy zakotvené teorie se třemi typy kódování (otevřeného, axiálního a selektivního).

● k výsledkům disertace a uvést, jaké nové poznatky přinesla

(1) V disertaci autorka ověřila výzkumnými metodami platnost tezí teoretické koncepce *symbolického interakcionismu Herberta George Meada*; podala současný obraz těchto studentů a jejich chápání světa i jich samých.

(2) Přinesla cenné poznatky pro nové edukační strategie výtvarných pedagogů ve výtvarném vzdělávání studentů se specifickým postižením: **identifikovala kategorie, které zakládají strategie úspěšnosti žáků.**

(3) Výstupy výzkumného projektu je proto možno pokládat za východiska pro vypracování efektivnější metodologie výuky keramiky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

(4) Nově vytvořené vzniklé edukační strategie by mohly pozitivně ovlivnit nejen přístup učitelů, ale i žáků samotných k jejich dalšímu vzdělávání, emancipaci a socializaci v intaktní společnosti.

Pokládám proto za velmi potřebné, aby vybrané části předložené disertace byly publikovány v odborném tisku, zaměřeném na vzdělávání žáků se specifickými potřebami. Shrnutí výzkumných nálezů strategie úspěšnosti doporučuji uspořádat obdobně, jako je tomu v autoreferátu předloženém k obhajobě.

● **zda disertace splňuje podmínky kladené na toto řízení**

Závěr:

Dle mého soudu disertační práce M.A. Lenky JARCHOVSKÉ **splňuje všechny podmínky kladené na toto řízení**. Proto ji ráda **doporučuji k obhajobě**.

V Praze, 30. 9. 2018

PaedDr. Helena Hazuková, CSc.